

ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΑΣΦ. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΑΡΟΧΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΥΡΙΑΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Ταχ. Δ/ση: Αγ. Κωνσταντίνου 8 Τ.Κ. 10241 Αθήνα
Πληροφορίες: Μ. Κουτσοπούλου
Αριθ. Τηλεφώνου: 2105215185
e-mail : diefpar@ika.gr

Αθήνα, 22 .7. 2016

Αριθ. Πρωτ.
Σ32 /15

ΕΠΕΙΓΟΝ
ΓΕΝΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

ΠΡΟΣ:

Όλα τα Υποκαταστήματα

Γραφείο Διευθυντή

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

1. Διοίκηση Έργων Εκσυγχρονισμού
Ο.Π.Σ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ
Επιχειρησιακή Ομάδα Παροχών
Πατησίων 12, Τ.Κ. 10677 Αθήνα
2. Σε όλους τους υπαλλήλους των υπηρεσιών
απονομών και πληρωμών συντάξεων

ΘΕΜΑ: «Κρίση περί ασφαλιστικής αναπηρίας στη νομοθεσία του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Έλεγχος ασφαλιστικής αναπηρίας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 63 του Ν. 2676/99, όπως ισχύει με το άρθρο 16 του Ν. 3863/2010 για συνταξιούχους που έχει διαπιστωθεί ότι εργάστηκαν ή συνέχισαν εργαζόμενοι κατά την ημερομηνία εφαρμογής του άρθρου 20 του Ν. 4387/2016¹.»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αφορμή τον έλεγχο που διενεργήθηκε από υπηρεσίες της Διοίκησης σχετικά με την εργασία συνταξιούχων λόγω αναπηρίας και προκειμένου να διαπιστωθεί από τα αρμόδια υποκαταστήματα η διατήρηση του δικαιώματός αυτών των συνταξιούχων να λαμβάνουν συνολικά ή μέρος της σύνταξης που τους χορηγήθηκε, παραθέτουμε προς διευκόλυνση του έργου σας τις ακόλουθες πληροφορίες, σε μια συνοπτική παρουσίαση της ερμηνευτικής κωδικοποίησης² της σχετικής νομοθεσίας, της ασφαλιστικής πρακτικής και της σχετικής νομολογίας.

Καταρχήν, σύμφωνα με το άρθρο 18 της υπουργικής απόφασης με αριθμ. 57440/1938, όπως αυτή ισχύει, περί «Κανονισμού Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας Ι.Κ.Α.- Ε.Τ.Α.Μ.» (Β' 33), «Η

¹ Πρόκειται να κοινοποιηθεί με ερμηνευτικές οδηγίες σε ειδική εγκύκλιο.

² Παράρτημα «Επιθεώρησης Κοινωνικής Ασφάλισης» Μαΐου-Ιουνίου 1984

υπηρεσία του Ιδρύματος παρακολουθεί αυτεπαγγέλτως την κατάσταση των συνταξιούχων, αναφέρονσα αμελλητί εις το αρμόδιον όργανον πάσαν μεταβολήν δυναμένην να επιφέρει τροποποίησιν ή άρσιν του δικαιώματος εις σύνταξιν». Μία από αυτές τις μεταβολές είναι η απασχόληση των συνταξιούχων.

Επομένως, **ο έλεγχος για τη διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας γίνεται όχι μόνο στους συνταξιούχους λόγω αναπηρίας ορισμένου χρόνου αλλά και στους συνταξιούχους των οποίων η συνταξιοδότηση διαρκεί για αόριστο χρόνο, είτε βάσει υγειονομικής κρίσης είτε βάσει του άρθρου 18 του Κ.Α.Α.**

A. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ΩΣ ΑΙΤΙΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 28 του ΑΝ 1846/51, όπως ισχύουν μετά την αντικατάστασή τους από τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 27 του Ν. 1902/90, ανάπηρος θεωρείται ο ασφαλισμένος ο οποίος από πάθηση ή βλάβη ή εξασθένηση σωματική ή πνευματική, εξάμηνης –το λιγότερο- διάρκειας, δεν μπορεί να κερδίζει από εργασία που ανταποκρίνεται στις δυνάμεις, τις δεξιότητες, τη μόρφωση και τη συνηθισμένη επαγγελματική του δραστηριότητα και απασχόληση περισσότερο από ένα ορισμένο ποσοστό του εισοδήματος που συνήθως κερδίζει στην ίδια περιοχή και επαγγελματική κατηγορία σωματικά και πνευματικά υγιής άνθρωπος της ίδιας μόρφωσης. Ως εκ τούτου, η ικανοποίηση της αξίωσης για τη χορήγηση σύνταξης λόγω αναπηρίας, εκτός από τη συμπλήρωση των νόμιμων προϋποθέσεων ασφάλισης κατά περίπτωση, προϋποθέτει:

- i. πάθηση, βλάβη ή εξασθένηση, σωματική ή πνευματική (μη οφειλόμενη σε σκόπιμη ενέργεια του ίδιου του ασφαλισμένου προκειμένου να καταστεί ανάπηρος),
- ii. τουλάχιστον εξάμηνη διάρκεια της πάθησης ή της βλάβης ή της εξασθένησης, κατά ιατρική πρόβλεψη,
- iii. μείωση της βιοποριστικής ικανότητας του ασφαλισμένου (της ικανότητάς του προς απόκτηση εισοδήματος από εργασία) σε ορισμένο βαθμό, εξαιτίας της κατάστασης της υγείας του (ασφαλιστική αναπηρία).

Συνεπώς, για την αναγνώριση του δικαιώματος συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας, δεν αρκεί η αιτιολογημένη διαπίστωση από τα υγειονομικά όργανα της ιατρικής αναπηρίας, αλλά πρέπει να συνυπάρχει και η πραγματική αδυναμία του ασφαλισμένου να συνεχίσει την εργασία του, εξαιτίας της κατάστασης της υγείας του, δηλαδή η ασφαλιστική αναπηρία³.

B. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ (ΑΠΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ)

1. Αρμόδια όργανα

Για το ζήτημα της αρμοδιότητας, σας παραπέμπουμε στις οδηγίες του Γενικού Εγγράφου με αρ. πρωτ. Σ32/23/11.12.2014.

2. Στάθμιση της ασφαλιστικής αναπηρίας των ασφαλισμένων για την αναγνώριση δικαιώματος συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας

³ ΝΣΚ: Γνωμ. 352/2008 κ.ά.

α) Όπως προαναφέρθηκε, ο τρίτος παράγων που στοιχειοθετεί την έννοια της αναπηρίας, κατά τις ως άνω διατάξεις, είναι η πραγματική αδυναμία του ασφαλισμένου να συνεχίσει την εργασία του, εξαιτίας της κατάστασης της υγείας του, δηλαδή η ασφαλιστική αναπηρία. Η προϋπόθεση αυτή δεν υπάρχει όταν ο ασφαλισμένος, παρά τη δεδομένη κατάσταση της υγείας του, συνεχίζει την εργασία του και από αυτή κερδίζει όσα περίπου υγιής εργαζόμενος της ίδιας με αυτόν επαγγελματικής κατηγορίας. Γι' αυτό, η συνέχιση της (εξαρτημένης) εργασίας από τον ανάπηρο ασφαλισμένο που έχει υποβάλει αίτημα συνταξιοδότησης τού στερεί το δικαίωμα αυτό, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις εν λόγω διατάξεις, κατά την ημερομηνία που ζητεί σύνταξη λόγω αναπηρίας ο ασφαλισμένος, πρέπει να έχει επαληθευτεί ο κίνδυνος της ασφαλιστικής αναπηρίας του σε ορισμένη βαθμίδα (βαριά, συνήθη, μερική), προκειμένου να δικαιούται σύνταξη λόγω αναπηρίας στη βαθμίδα αυτή. Επομένως, εάν δεν έχει διακοπεί η εργασία κατά το χρόνο κατάθεσης της σχετικής αίτησης, το ασφαλιστικό όργανο που κρίνει την αίτηση αυτή απορρίπτει τη χορήγηση της παροχής μέχρι τη διακοπή της εργασίας⁴. Οι ισχυρισμοί του ασφαλισμένου ότι αναγκάζεται να συνεχίσει την εργασία του για οικονομικούς λόγους⁵ ή ότι κατορθώνει να αντεπεξέρχεται στις απαιτήσεις της εργασίας με υπερένταση των προσπαθειών του και με ανοχή του εργοδότη του⁶ ή ότι τοποθετήθηκε στη θέση εργασίας δυνάμει ειδικών προστατευτικών διατάξεων⁷ δεν αξιολογούνται ως βάσιμοι στην περίπτωση αυτή, διότι η συνταξιοδοτική προστασία λόγω αναπηρίας βρίσκει αιτιολογικό έρεισμα στην πραγματική αδυναμία συνέχισης της εργασίας που παρέχει τα αναγκαία μέσα προς βιοπορισμό του ασφαλισμένου και όχι στις συνθήκες και τους όρους με τους οποίους παρέχεται η εργασία.

β) Όπως έχει γίνει δεκτό με το με αρ. πρωτ. 66504/Φ52/16.4.1976 Γενικό Έγγραφο, ως αφετηρία για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος σε σύνταξη λόγω αναπηρίας λαμβάνεται ο χρόνος της εμφάνισης της ασφαλιστικής αναπηρίας, ο οποίος συνήθως συμπίπτει με το χρόνο κατάθεσης της αίτησης συνταξιοδότησης για την αιτία αυτή, καθώς η επίκληση της αναπηρίας ως αιτία συνταξιοδότησης εναπόκειται στη βούληση του ασφαλισμένου. Η ερμηνεία αυτή αποσκοπεί στην κάλυψη των ασφαλισμένων οι οποίοι δεν κατόρθωσαν να συμπληρώσουν μέχρι την εκδήλωση της ιατρικής αναπηρίας τους τις απαιτούμενες από το νόμο ελάχιστες ημέρες ασφάλισης κατά περίπτωση προκειμένου να θεμελιώσουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα και τις συμπληρώνουν μεταγενέστερα, με υπερένταση των δυνάμεών τους. Η θέση αυτή είναι επίσης σύμφωνη τόσο με την ασφαλιστική πρακτική όσο και με τη νομολογία, αφού τα ασφαλιστικά όργανα έχουν τη δυνατότητα να μεταθέσουν το χρόνο εμφάνισης της ασφαλιστικής αναπηρίας στο χρόνο διακοπής της εργασίας, δεδομένου ότι -παρά την ιατρική αναπηρία- η υπό ορισμένες προϋποθέσεις παροχή εργασίας αίρει την ασφαλιστική αναπηρία. Η προχρονολόγηση της αναπηρίας με σκοπό τον έλεγχο των ασφαλιστικών προϋποθέσεων σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας κατάθεσης της

⁴ ΣτΕ 3037, 3490/1971, 2307/1972

⁵ ΣτΕ 1447/1971

⁶ ΣτΕ 2307/1973

⁷ ΣτΕ 74/1976

αίτησης για συνταξιοδότηση απαιτεί τη διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας μεταξύ της εμφάνισης της πάθησης και της αίτησης.

Ωστόσο, ο ασφαλισμένος μπορεί και μετά την εκδήλωση της αναπηρίας του να συνεχίσει ή να επαναλάβει με υπερένταση των δυνάμεών του την εργασία του για να συμπληρώσει τις νόμιμες γενικές ασφαλιστικές προϋποθέσεις προκειμένου να θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα για την αιτία αυτή και να το ασκήσει. Στην περίπτωση αυτή η υπηρεσία δεν μπορεί να αρνηθεί τη χορήγηση της παροχής –εφόσον συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις- επειδή η παροχή εργασίας υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις αποσκοπούσε στη συνταξιοδότηση. Δεδομένου όμως ότι **για τη συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας ο χρόνος επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου δεν είναι ο χρόνος εμφάνισης της πάθησης ή βλάβης αλλά ο χρόνος διακοπής της επαγγελματικής δραστηριότητας με σκοπό τη συνταξιοδότηση, εάν μεταξύ της εμφάνισης της πάθησης (στις περιπτώσεις προχρονολόγησής της) και της αίτησης συνταξιοδότησης υπάρχει σταθερή εργασία πέραν των ημερών ασφάλισης που απαιτούνται κατ' ελάχιστο για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, **θα πρέπει να ελέγχεται η ασφαλιστική αναπηρία.****

Για παράδειγμα, η ασφαλιστική αναπηρία ως αιτία επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου που δικαιολογεί τη χορήγηση σύνταξης θα πρέπει να ελεγχθεί και στην περίπτωση ασφαλισμένου που κατά το χρόνο εμφάνισης της πάθησης σε συντάξιμο ποσοστό αναπηρίας είχε συμπληρώσει τόσο τις 1500 ημέρες ασφάλισης όσο και τις 600 ημέρες και μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησής του για συνταξιοδότηση εργάστηκε σταθερά -και όχι περιστασιακά- χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο ούτε για τη θεμελίωση του δικαιώματος συνταξιοδότησης ούτε για την απόκτηση ασφαλιστικής ικανότητας, προκειμένου να έχει ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

3. Οι επιπτώσεις της επαγγελματικής δραστηριότητας των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας στο συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα

Σύμφωνα με τη νομολογία που εφαρμόζεται στην ασφαλιστική πρακτική η παροχή εργασίας θεωρείται ότι αποκτά μόνιμο χαρακτήρα μετά την πάροδο τουλάχιστον έξι μηνών από ενάρξεώς της. Για το λόγο αυτό, η αξιολόγηση της διατήρησης της ασφαλιστικής αναπηρίας γίνεται μετά τη συμπλήρωση αυτού του διαστήματος και όχι στις περιπτώσεις συμπτωματικής και πρόσκαιρης απασχόλησης, ακόμα και αν οι απολαβές του συνταξιούχου υπερβαίνουν τα όρια που ισχύουν ανάλογα με τη βαθμίδα αναπηρίας του.

Τα ουσιώδη στοιχεία που επηρεάζουν το ζήτημα της συνέχισης χορήγησης της σύνταξης λόγω αναπηρίας, είτε εξ ολοκλήρου, στη βαθμίδα που αναγνωρίστηκε με την απόφαση διευθυντή, είτε σε χαμηλότερη βαθμίδα, είναι η διάρκεια της απασχόλησης και το ύψος των απολαβών από την εργασία. Στην περίπτωση, λοιπόν, που ο συνταξιούχος λόγω αναπηρίας **εργαστεί μετά τη συνταξιοδότησή του κατά τρόπο μόνιμο και σταθερό (περισσότερο από ένα συνεχές εξάμηνο) με απολαβές που ξεπερνούν τα καθορισμένα από τα οριζόμενα στα εδάφια α', β' και γ' του άρθρου 27 του Ν. 1902/90 όρια** (ανάλογα με τη βαθμίδα αναπηρίας του), το

ασφαλιστικό όργανο μπορεί να περιορίσει την ασφαλιστική αναπηρία του (να τον κατατάξει σε χαμηλότερη βαθμίδα) ή και να την άρει (με συνέπεια τη διακοπή της συνταξιοδότησης). Εάν διαπιστωθεί ότι υπάρχει υπέρβαση του επιτρεπτού ορίου αποδοχών σύμφωνα με τη βαθμίδα αναπηρίας στην οποία ανήκει ο συνταξιούχος αλλά όχι και στην επόμενη (χαμηλότερη) βαθμίδα αναπηρίας, χορηγείται σύνταξη που αντιστοιχεί στο ποσό αυτής της χαμηλότερης βαθμίδας. Εάν όμως διαπιστωθεί ότι συνταξιούχος με μερική αναπηρία κερδίζει περισσότερο και από το μισό των αποδοχών υγιούς εργαζόμενου της ίδιας επαγγελματικής κατηγορίας στην οποία ανήκε ο συνταξιούχος πριν από την επέλευση της αναπηρίας, θεωρείται ότι έχει ανακτήσει πλήρως τη βιοποριστική του ικανότητα, οπότε θα πρέπει να αρθεί η ασφαλιστική αναπηρία του, με συνέπεια τη διακοπή της συνταξιοδότησής του.

Ο έλεγχος της διατήρησης της ασφαλιστικής αναπηρίας του εργαζόμενου συνταξιούχου είναι ανεξάρτητος από τη φύση της εργασίας και την ταυτότητα του εργοδότη (ίδια ή διαφορετική εργασία στον ίδιο ή σε άλλο εργοδότη πριν και μετά τη συνταξιοδότηση) καθώς και από το γεγονός ότι μπορεί ο συνταξιούχος να έχει στραφεί από την εξαρτημένη εργασία στην άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος, ακόμα και στην περίπτωση που ο συνταξιούχος δεν απασχολείται προσωπικά στην επιχείρηση που διατηρεί⁸.

Το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με το έγγραφο Φ.80000/20949/1655/3.11.2008 διευκρινίζει ότι το περιεχόμενο και η ουσία των καταστατικών διατάξεων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είναι ταυτόσημο με τις ρυθμίσεις του άρθρου 63 του Ν. 2676/99, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για συνταξιούχους που ασφαλίζονται ως μισθωτοί ή ως αυτοαπασχολούμενοι, δεδομένου ότι ο σκοπός χορήγησης της σύνταξης λόγω αναπηρίας είναι ακριβώς η εξασφάλιση εισοδήματος στον ασφαλισμένο, ως αντιστάθμισμα της αδυναμίας του να εργαστεί ή, σε περίπτωση που εργάζεται, της απώλειας που υφίσταται το εισόδημά του λόγω της αναπηρίας του σε σχέση με όσα θα κέρδιζε αν δεν ήταν ανάπηρος.

Μετά την άρση της ασφαλιστικής αναπηρίας και τη διακοπή της συνταξιοδότησης, απαιτείται η κατάθεση νέας αίτησης για τη χορήγηση σύνταξης λόγω αναπηρίας, η οποία εξετάζεται προκειμένου να αναγνωρισθεί ένα νέο δικαίωμα, εφόσον εκτιμηθεί από τις Υγειονομικές Επιτροπές ότι το ποσοστό αναπηρίας του ασφαλισμένου είναι συντάξιμο. Στην περίπτωση αυτή, η έναρξη συνταξιοδότησης ανάγεται στην ημερομηνία υποβολής της νέας αίτησης του ασφαλισμένου.

4. Ειδικές περιπτώσεις

α) Με το Γενικό Έγγραφο μας Σ32/3/26.1.1995 έγινε δεκτό ότι η συμμετοχή συνταξιούχου λόγω αναπηρίας σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες σε ειδικά ιδρύματα με σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση δεν μπορεί να θεωρηθεί άσκηση επαγγέλματος ή ανάληψη εργασίας κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 27 του Ν. 1902/90.

β) Στην παρ. 3 του άρθρου 1 του Β.Δ. 7/1965, που ρυθμίζει τα θέματα συνταξιοδότησης του **προσωπικού των αεροπορικών επιχειρήσεων** που έχει ασφαλιστεί για πρώτη φορά πριν

⁸ ΣΤΕ, 763/1998, 237/2000, 3650/2003

από την 1.1.1993, ορίζεται ότι για να τύχει πλήρους σύνταξης λόγω αναπηρίας το ιπτάμενο προσωπικό των εν λόγω επιχειρήσεων θα πρέπει να κριθεί οριστικά ανίκανο προς άσκηση της επαγγελματικής του ειδικότητας, λόγω πάθησης ή βλάβης ή εξασθένησης πνευματικής ή σωματικής. Περί της ανικανότητας του ιπτάμενου προσωπικού των αεροπορικών εταιρειών προς εργασία αποφαίνεται αποκλειστικά και κατ' εξαίρεση των διατάξεων της νομοθεσίας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ η Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή Πολεμικής Αεροπορίας, οι γνωματεύσεις της οποίας είναι δεσμευτικές για τις υπηρεσίες του Ιδρύματος.

Επομένως, ειδικά για το ιπτάμενο προσωπικό των αεροπορικών εταιρειών, που έχει συνταξιοδοτηθεί λόγω αναπηρίας με βάση την προαναφερθείσα διάταξη λόγω ανικανότητας για την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος και όχι με τους όρους των διατάξεων του άρθρου 27 του Ν. 1902/90, η ανάληψη εργασίας στην ίδια επιχείρηση σε άλλο κλάδο εργασίας και με άλλη ειδικότητα ή σε άλλη επιχείρηση (αεροπορική ή μη) δεν επιδρά στο συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα.

Για το ιπτάμενο προσωπικό των αεροπορικών επιχειρήσεων που έχει ασφαλιστεί για πρώτη φορά από την 1.1.1993 και μετά, ισχύουν οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 25 του Ν. 2084/1992, οι οποίες παραπέμπουν στο άρθρο 27 του Ν. 1902/1990, ενώ για τη διαπίστωση της αναπηρίας τους, σύμφωνα με την παρ. 2 του Ν. 2084/1992, αποφαίνονται πλέον οι υγειονομικές επιτροπές των φορέων (νυν ΚΕΠΑ), σύμφωνα με το με αρ. πρωτ. Φ.80000/27466/1753/23.1.2008 έγγραφο του Υπουργείου Εργασίας. Επομένως, **το ιπτάμενο προσωπικό των αεροπορικών επιχειρήσεων που ασφαλίστηκε για πρώτη φορά από 1.1.1993 και συνταξιοδοτείται λόγω αναπηρίας σύμφωνα με τις ως άνω διατάξεις, εάν απασχοληθεί σε οποιαδήποτε μισθωτή ή ελεύθερη επαγγελματική δραστηριότητα ελέγχεται για τη διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας σύμφωνα με το γενικό κανόνα.**

γ) Για το προσωπικό του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α. πρώτου και δευτέρου βαθμού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, στο οποίο χορηγείται σύνταξη λόγω αναπηρίας ορισμένου χρόνου ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 8 του Ν. 3801/2009, δηλαδή θεωρείται ότι βρίσκεται σε αναρρωτική άδεια, χωρίς αποδοχές από την υπηρεσία, εφόσον η νόσος είναι ιάσιμη κατά την εκτίμηση της οικείας υγειονομικής επιτροπής. Για την αντιμετώπιση αυτής της περίπτωσης, όπως και για τη συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας των μονίμων υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., οι οποίοι κατά τη μονιμοποίησή τους επέλεξαν ως ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό φορέα το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ σας παραπέμπουμε στις οδηγίες της εγκυκλίου 10/2014.

δ) Με την εγκύκλιο 113/2007 κοινοποιήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999, με τις οποίες προβλέπεται η σύσταση των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.), οι οποίοι αποτελούν μονάδες ψυχικής υγείας, εποπτευόμενες από το αρμόδιο Υπουργείο, που αποβλέπουν στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση και επαγγελματική ένταξη των μελών τους - μεταξύ των οποίων είναι και φυσικά πρόσωπα τα οποία έχουν ανάγκη αποκατάστασης λόγω ψυχικής διαταραχής- και συμβάλλουν στη θεραπεία τους

και στην κατά το δυνατόν οικονομική τους αυτάρκεια. Τα ανωτέρω πρόσωπα μπορούν να παρέχουν εργασία στους εν λόγω φορείς και να αμείβονται ανάλογα με την παραγωγικότητα και το χρόνο εργασίας τους, ενώ στην περίπτωση που λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας ή γήρατος ή άλλη παροχή δεν την χάνουν με την ιδιότητά τους ως μελών των ΚΟΙ.Σ. Π.Ε. (παρ. 5, περ. α').

6. Διαπίστωση της διατήρησης/μεταβολής/άρσης της ασφαλιστικής αναπηρίας από τα ασφαλιστικά όργανα

Μετά την παρέλευση της διαρκούς εξαμηνιαίας απασχόλησης του συνταξιούχου λόγω αναπηρίας, **τα μεγέθη** που πρέπει να προσδιοριστούν και να συγκριθούν είναι τα **καθαρά έσοδα της νέας (μετά τη συνταξιοδότηση) επαγγελματικής δραστηριότητας** του συνταξιούχου **με τα έσοδα που θα μπορούσε να κερδίζει από την απασχόληση στην ειδικότητα/επαγγελματική κατηγορία στην οποία δραστηριοποιείται πριν από την εμφάνιση της αναπηρίας** που του έδωσε το δικαίωμα να λαμβάνει σύνταξη από αυτή την αιτία. Ως αποδοχές που θα λάμβανε ο συνταξιούχος από την άσκηση του επαγγέλματος που ασκούσε πριν από την εμφάνιση της αναπηρίας που του έδωσε δικαίωμα συνταξιοδότησης θεωρούνται οι αποδοχές που προβλέπονται από τις συμβάσεις εργασίας των μισθωτών του οικείου κλάδου, όπως έχουν διαμορφωθεί στον κρίσιμο χρόνο όπου εξετάζεται η διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας από το ασφαλιστικό όργανο (π.χ. με τριετίες, οικογενειακά επιδόματα, επιδόματα εορτών κ.λπ.). Τα στοιχεία αυτά μπορούν να γνωστοποιηθούν από τις Υπηρεσίες της Επιθεώρησης Εργασίας.

Στην πράξη εμφανίζονται δύο περιπτώσεις εργαζόμενων συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ: εκείνοι που απασχολούνται σε μισθωτή εργασία και εκείνοι που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα.

α) Μισθωτοί συνταξιούχοι

Για την κρίση της ασφαλιστικής αναπηρίας των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας που εργάζονται σε μισθωτή εργασία, μετά την παρέλευση έξι συνεχών μηνών από την έναρξη της εργασίας, το ασφαλιστικό όργανο θα πρέπει να συγκρίνει για κάθε μήνα τον καθαρό μηνιαίο μισθό της εργασίας του συνταξιούχου με τον καθαρό μηνιαίο μισθό που θα λάμβανε στον κρίσιμο χρόνο όπου εξετάζεται η διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας σύμφωνα με τις συμβάσεις εργασίας των μισθωτών της τελευταίας (ή συνήθους) ειδικότητάς του πριν την επέλευση της αναπηρίας που του έδωσε δικαίωμα συνταξιοδότησης. Ο καθαρός μισθός που καταβάλλεται στο συνταξιούχο δεν θα πρέπει να ξεπερνά το όριο που καθορίζεται από τη βαθμίδα αναπηρίας του.

Παράδειγμα: Συνταξιούχος βαριάς αναπηρίας (με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 80%) πριν από τη συνταξιοδότησή του ήταν μισθωτός, καθηγητής ξένων γλωσσών και μετά τη συνταξιοδότηση υπάλληλος γραφείου. Ύστερα από έξι συνεχείς μήνες εργασίας, ο καθαρός μισθός του ως υπαλλήλου γραφείου δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 1/5 των καθαρών αποδοχών ενός (υγιούς) μισθωτού καθηγητή ξένων γλωσσών, όπως ο μισθός αυτός θα είχε διαμορφωθεί τον κρίσιμο χρόνο που ελέγχεται, δηλαδή από τον έβδομο μήνα εργασίας και μετά. Εάν υπάρχει υπέρβαση του 1/5 αλλά όχι και του ορίου της επόμενης βαθμίδας αναπηρίας, θα του χορηγηθεί

από το χρονικό αυτό σημείο και μετά η σύνταξη της επόμενης βαθμίδας, δηλαδή συνήθους αναπηρίας, ενώ εάν διαπιστωθεί υπέρβαση του ορίου και της τελευταίας βαθμίδας (1/2), θεωρείται ότι ο συνταξιούχος έχει ανακτήσει την ικανότητά του να εργάζεται συστηματικά όπως και ένας υγιής μισθωτός. Στην περίπτωση αυτή ακολουθεί η έκδοση απόφασης με την οποία αίρεται η ασφαλιστική αναπηρία του και διακόπτεται η συνταξιοδότησή του, ενώ σε κάθε περίπτωση αναζητούνται και τα ποσά συντάξεων που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως.

Διευκρινίζεται ότι η υπέρβαση του ορίου αποδοχών σε ένα μήνα αρκεί για την αλλαγή βαθμίδας αναπηρίας ή την άρση της, ενώ μείωση των αποδοχών σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο δεν επηρεάζει την κρίση της ασφαλιστικής αναπηρίας.

β) Αυτοτελώς απασχολούμενοι συνταξιούχοι

Ο έλεγχος της ασφαλιστικής αναπηρίας των αυτοτελώς απασχολούμενων γίνεται από τον έβδομο μήνα που διανύθηκε από την έναρξη της επαγγελματικής δραστηριότητας, με βάση τα εισοδήματα που προκύπτουν από τις φορολογικές δηλώσεις ή από τα εκκαθαριστικά σημειώματα της Δ.Ο.Υ. Για την κρίση σχετικά με τη διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας τους, λαμβάνονται υπ' όψη τα μηνιαία καθαρά κέρδη από την ατομική εμπορική επιχείρηση ή το μηνιαίο καθαρό εισόδημα από ατομικό ελεύθερο επάγγελμα (τα ετήσια καθαρά έσοδα διαιρούνται διά 12), αφαιρουμένων των ασφαλιστικών κρατήσεων (αν υπάρχουν), για λόγους ίσης μεταχείρισης με τους απασχολούμενους σε εξαρτημένη εργασία.

Αυτά τα καθαρά μηνιαία κέρδη συγκρίνονται με τον καθαρό μηνιαίο μισθό που θα λάμβαναν στον κρίσιμο χρόνο όπου εξετάζεται η διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας σύμφωνα με τις συμβάσεις εργασίας των μισθωτών της τελευταίας (ή συνήθους) ειδικότητάς τους πριν την επέλευση της αναπηρίας που τους έδωσε δικαίωμα συνταξιοδότησης. Τα μηνιαία καθαρά κέρδη της επαγγελματικής δραστηριότητας του συνταξιούχων δεν θα πρέπει να ξεπερνούν το όριο που καθορίζεται από τη βαθμίδα αναπηρίας τους, κατά τα ανωτέρω.

Στην περίπτωση που πριν από τη συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας ο ασφαλισμένος δεν ελάμβανε μισθό αλλά αμειβόταν με ημερομίσθιο (π.χ., εάν ήταν οικοδόμος), συγκρίνεται **το γινόμενο του ημερομισθίου κάθε κρίσιμης χρονικής περιόδου** που καταβάλλεται σε ασφαλισμένο με βάση την ειδικότητά του (π.χ. οικοδόμο) **επί το μέσο όρο των ημερών εργασίας του** κατά το αντίστοιχο σε διάρκεια χρονικό διάστημα απασχόλησης πριν από τη συνταξιοδότηση (συνολικός αριθμός ημερών ασφάλισης διά του αριθμού των ετών απασχόλησης και το πηλίκο διαιρείται διά 12) με τα καθαρά έσοδα της επαγγελματικής δραστηριότητας από τον έβδομο μήνα και μετά.

Παράδειγμα: Οικοδόμος, ο οποίος συνταξιοδοτήθηκε λόγω μερικής αναπηρίας (π.α. 50%) δραστηριοποιήθηκε μετά τη συνταξιοδότησή του σε ατομική επιχείρηση. Αφού παρέλθουν οι πρώτοι έξι μήνες δραστηριότητας, ελέγχεται η διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας του. Η άρση της ασφαλιστικής του αναπηρίας είναι επιτρεπτή από τον πρώτο μήνα που τα καθαρά έσοδά του ως επαγγελματία, αφαιρουμένων και των ασφαλιστικών κρατήσεων (αν υπάρχουν) υπερβαίνουν και το 1/2 του ποσού που προκύπτει από το γινόμενο του ημερομισθίου του οικοδόμου όπως ισχύει την κρίσιμη χρονική περίοδο επί το μέσο όρο των ημερών εργασίας του

κατά μήνα κατά το αντίστοιχο σε διάρκεια χρονικό διάστημα απασχόλησης πριν από τη συνταξιοδότηση. Τα δώρα εορτών και το επίδομα άδειας δεν συνυπολογίζονται, επειδή η επαγγελματική δραστηριότητα αφορά αυτοτελή απασχόληση και όχι εξαρτημένη εργασία.

Γ. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

i. Όπως προαναφέρθηκε, στο πλαίσιο εφαρμογής της νομοθεσίας καθώς και του άρθρου 18 του ΚΑΑ, θα πρέπει να ελέγχεται η διατήρηση του δικαιώματος των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας να λαμβάνουν συνολικά ή κατά ένα μέρος τη σύνταξη που τους χορηγήθηκε για ορισμένο χρόνο ή εφ' όρου ζωής.

Για το λόγο αυτό, κατά το παρελθόν, είχε υιοθετηθεί η πρακτική πριν από κάθε παράταση του δικαιώματος συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας οι συνταξιούχοι να καταθέτουν υπεύθυνη δήλωση περί ανάληψης ή μη επαγγελματικής δραστηριότητας σε μισθωτή ή ελεύθερη εργασία. Η διαδικασία αυτή αντικαταστάθηκε με την υπεύθυνη δήλωση που υπογράφει ο υποψήφιος συνταξιούχος στην αίτηση συνταξιοδότησης ότι θα ενημερώσει γι' αυτό την υπηρεσία, υποχρέωση η οποία πρακτικά υπενθυμίζεται στο μηνιαίο ενημερωτικό σημείωμα συντάξεων. Παρ' όλα αυτά, η συνέπεια των συνταξιούχων στη δήλωση αυτή δεν είναι δεδομένη, με αποτέλεσμα να μην παρέχεται η δυνατότητα στην υπηρεσία να ξεκινήσει εγκαίρως τον έλεγχο διατήρησης της ασφαλιστικής αναπηρίας τους και να καλείται εκ των υστέρων -σε ορισμένες δε περιπτώσεις συστηματικής παρασιώπησης, έπειτα από σειρά ετών- να προβεί σε άρση της ασφαλιστικής αναπηρίας συνταξιούχων που ανέκτησαν την ικανότητά τους προς συστηματική εργασία, σε διακοπή της συνταξιοδότησής τους, σε καταλογισμό των ποσών που εισπράχθηκαν αχρεωστήτως και στην κατάθεση μηνυτήριας αναφοράς ενώπιον της αρμόδιας εισαγγελικής αρχής.

ii. Επομένως, **κατά τη διαδικασία παράτασης της συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας, θα πρέπει πλέον να ζητείται υποχρεωτικά από τους συνταξιούχους να καταθέτουν:** α) **υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/1986 περί εργασίας τους**, με θεώρηση του γνήσιου της υπογραφής τους ή υπογραφή ενώπιον του αρμόδιου υπαλλήλου της υπηρεσίας και έγγραφη επιβεβαίωση του τελευταίου περί αυτού στο σώμα της Υ.Δ., και β) **τα εκκαθαριστικά σημειώματα της Δ.Ο.Υ. του φορολογούμενου που αφορούν τη χρήση των ετών κατά τα οποία έλαβε σύνταξη λόγω αναπηρίας**. Εξυπακούεται ότι παράλληλα η υπηρεσία συντάξεων θα πρέπει να επαληθεύσει τα στοιχεία αυτά, δηλαδή να ελέγξει την ασφαλιστική κατάσταση του συνταξιούχου από το ρόλο «Αναζήτηση Ασφαλιστικής Ιστορίας ΟΠΣ» και να τεθεί στην ανωτέρω υπεύθυνη δήλωση ενυπόγραφη σημείωση του υπαλλήλου που διενήργησε τον έλεγχο ότι «διενεργήθηκε έλεγχος της ασφαλιστικής ιστορίας του συνταξιούχου και έλεγχος περί εισοδήματός του από ελεύθερη επαγγελματική δραστηριότητα και δεν προέκυψε ασφάλιση για μισθωτή εργασία ή εισόδημα από επαγγελματική δραστηριότητα». Τα στοιχεία αυτά θα τίθενται υπόψη του Διευθυντή κατά το στάδιο άσκησης του δικαιώματός του περί προσφυγής ή μη στη δευτεροβάθμια υγειονομική επιτροπή, λόγω και της συναρμοδιότητάς του να αποφανθεί και για την ασφαλιστική αναπηρία

του συνταξιούχου κατά τα στάδια της παράτασης της συνταξιοδότησής του (βλ. Γενικό Έγγραφο με αρ. πρωτ. Σ32/23/11.12.2014).

Στην περίπτωση που διαπιστωθεί ότι ο συνταξιούχος εργάστηκε ή συνεχίζει να εργάζεται, θα ακολουθούν οι προαναφερθείσες ενέργειες, σε συνδυασμό με την εφαρμογή της οικείας νομοθεσίας κατά περίπτωση (άρθρο 16 του Ν. 3863/2010, άρθρο 20 του Ν. 4387/2016, άρθρο 8 παρ. 14 του Ν. 2592/98, όπως ισχύουν).

iii. Στο intranet έχει αναρτηθεί κατάλογος συνταξιούχων ανά υποκατάστημα, για τους οποίους θα πρέπει να διαπιστωθεί η τήρηση της νομοθεσίας που αφορά τους εργαζόμενους συνταξιούχους λόγω αναπηρίας σύμφωνα με τις ανωτέρω οδηγίες. Δηλαδή, θα πρέπει να διαπιστωθεί, αφενός, η διατήρηση της ασφαλιστικής αναπηρίας τους στη βαθμίδα που είχε καθοριστεί με την απόφαση συνταξιοδότησης ή η (μερική ή ολική) ανάκτηση της ικανότητάς τους προς απόκτηση εισοδήματος από εργασία και, αφετέρου, η τήρηση της νόμιμης υποχρέωσής τους να δηλώσουν στην αρμόδια υπηρεσία συντάξεων αυτή την απασχόλησή τους⁹.

Παράλληλα, η Διοίκηση θα συνεχίσει να παρακολουθεί τη δραστηριότητα των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας, τόσο μέσω της διασταύρωσης αρχείων όσο και με εξατομικευμένους ελέγχους.

Τέλος, διευκρινίζεται ότι **οι οδηγίες του παρόντος αφορούν όσους συνταξιούχους λόγω αναπηρίας καταλαμβάνονταν και εξακολουθούν να καταλαμβάνονται από τις διατάξεις της νομοθεσίας περί απασχόλησης συνταξιούχων που προϋπήρχε του άρθρου 20 του Ν. 4387/2016**, οδηγίες για την εφαρμογή του οποίου θα δοθούν μεταγενέστερα με εγκύκλιο, μετά την ενημέρωσή μας από το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Οι Διευθυντές θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε να λάβουν γνώση του παρόντος εγγράφου όλοι οι υπάλληλοι των υπηρεσιών συντάξεων, με υπογραφή.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΓΔΟΝΤΑΚΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ:

1. Γραφείο Διοικητή
2. Γραφείο Γεν. Διευθύντριας Ασφ/κών Υπηρεσιών
3. Γραφείο Διευθυντή Παροχών

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
& ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

⁹ Με μεταγενέστερο έγγραφο θα δοθούν οδηγίες για την ερμηνεία των διατάξεων που αφορούν την παράλειψη των συνταξιούχων λόγω αναπηρίας να δηλώσουν την εργασία τους.